

Posudek diplomové práce Alexandry Hauserové: Křesťanství ve výuce na českých gymnáziích

Diplomandka se ujala tématu o obrazu křesťanství na českých gymnáziích, jež katedra PT už po léta bezúspěšně nabízela. Uvedené téma nebylo možno zpracovat jinak, než omezenou sondou do vybraných čtyřletých gymnázií; i tak však sonda přináší zajímavý výsledek.

Ke svému průzkumu zvolila diplomandka čtyři zdroje: Rámcový vzdělávací program pro gymnázia; školní vzdělávací programy; učebnice pro gymnázia (jejichž vliv však je omezený jednak tím, že je jich pro jednotlivé předměty více, jednak tím, že se s nimi pracuje selektivně, 31); řízená interview se studenty (verbatimy uvedeny jako příloha). Pátý zdroj – role učitelů – mohl být zohledněn jen nepřímo a útržkovitě, přičemž jak ukazují rozhovory se studenty, je tato role nezanedbatelná (71).

Logicky zvolila diplomandka čtyři okruhy vyučovaných předmětů, v nichž je možno očekávat, že se v nich téma křesťanství objevuje: Základy společenských věd; český jazyk a literatura; zeměpis; dějepis.

Tato kombinace čtyř zdrojů a čtyř předmětů slouží jako základ analýzy, kterou autorka provádí podrobně a pečlivě, s metodickou obezřetností. Hauserová zkoumá různé aspekty informace o křesťanství, specifické pro jednotlivé předměty, např. bible, osoba Ježíše Krista, jeho učení, historické křesťanství, husitství, protestantismus, katolická církev, etika, náboženství ve světě a v ČR, křížové výpravy, zneužívání křesťanství apod. Zjišťuje např., jak různá je ve sledovaném ohledu úroveň různých učebnic, za níž je zřejmě možno vidět (ne)předpojatost jejich autorů; novější učebnice nejsou obecně lepší, než starší (58). Mezi všemi vyniká „Kouzelné zrcadlo literatury“ J. Blažkeho.

O tuto analýzu jsou opřeny její závěry, které je tudíž možno pokládat za spolehlivé a přesvědčivé. Výslednému obrazu předchází relativizující výstraha: „Studenti si mohou z gymnázia odnést od velmi pozitivního a přesného obrázku o křesťanství až po velmi negativní nebo zkreslený. Záleží do značné míry na tom, jací pedagogové je budou učit a jaké knihy budou při výuce používat...Svou roli ve vzdělávacím procesu hrají i sami studenti a jejich zájem...“(72). Výsledný obraz má však přece jen rysy charakteristické: 1. Křesťanství je podáno jako historický fenomén s kladnými rysy (Ježíšovo učení, literární a kulturní přínos...), někde podrobněji, někde méně podrobně, ale fenomén v nové době však již víceméně nezajímavý a nevlivný (student se nedoví skoro nic o ekumenismu, II. vatikánském koncilu, charitativních činnostech apod.). 2. Křesťanství jako ideál je možno hodnotit kladně, ale v dějinách bylo církvemi zneužito.

S tímto obrazem korespondují i názory studentů, kteří jednoznačně uznávají potřebnost výuky o křesťanství jako pilíři evropské kultury, jako mravním kodexu, jako zdroji informací o dějinách, jako informaci o postojích nábožensky založených současníků (64nn). Toho se jim dostává. Kladně hodnotí, že vyučující (ani učebnice) se nesnaží ovlivňovat je svým názorem, drží se své role zprostředkovatelů informace (61). Křesťanství chápou jako myšlenkový proud a kritizují jeho mirakulózní prvky (66) a zejména roli církví, které zneužívaly svého postavení a řídily se mocenskými zájmy (67).

V závěru se diplomandka zamýšlí nad možnými příčinami malého zájmu o křesťanství v současnosti: V dnešní společnosti jsou církve marginální veličinou. Vystupují s některými nesympatickými názory a postoji, zvláště v oblasti morálky. Při výkladu o současnosti křesťanství by autor učebnice nebo učitel těžko mohl skrýt svůj vlastní postoj, své sympatie nebo antipatie (73).

Nicméně Hauserová doporučuje, aby se církve energičtěji snažily uplatnit svůj vliv na tvorbu kurikulárních dokumentů a schvalování učebnic s doložkou MŠMT.

+

Práce neobsahuje tvrzení chybná. Bližší diskuse by si zasloužila otázka, zda marginalizaci křesťanství má na svědomí komunistický režim (9), nebo zda půda byla již připravena předchozím vývojem (46). – Závažné téma vyplývá z rozboru učebnic dějepisu, kde autorka identifikuje dva hlavní cíle kritiky křesťanství: (a) Církev se zapletla s mocí, dala se zneužít pro mocenské ambice panovníků a hledala pro ně zdůvodnění. Politická moc se stala osidlem křesťanskému ideálu. (b) Náboženský fanatismus infikoval všechny křesťanské útvary a projevoval se nejen nesnášenlivostí, nýbrž i přímým vyhlazováním protivníků. Proč se nad tím nezamyslet v rozhovoru při obhajobě práce? Pro budoucího badatele bude práce A. Hauserové dobrým východiskem, bude-li chtít srovnat tento obraz křesťanství s obrazem, který je prezentován ve výuce jiných zemí (např. Slovenska).

Zvolená metoda práce je přesvědčivá a uplatněna důsledně. Osnova je přehledná, materiál byl vyčerpán v úplnosti. Každé tvrzení je důsledně dokládáno. Hodnocení jednotlivých jevů je obezřetné a vyvážené. Po stránce grafické a ortografické nemá práce nedostatky. Má také všechny potřebné formální náležitosti.

Diplomovou práci A. Hauserové rád doporučuji k obhajobě.

Prof. ThDr Pavel Filipi

31.8.2010